
SLOVENŠČINA IN NEMŠČINA KONTRASTIVNO: BESEDNI RED NA OSNOVI KONTRASTIVNEGA MODELA

Prispevek predstavi ugotovitve kombinirane magistrske naloge z naslovom *Kontrastivna analiza stavčnega modela slovenskega in nemškega jezika s poudarkom na besednem redu*. Osredotoča se na zakonitosti stalnega in možnosti prostega besednega reda. Norma nemškega jezika predpisuje, da se v pripovednem prostem stavku osebna glagolska oblika nahaja na drugem mestu, neosebne pa se razvrstijo na koncu. Tako glagolske oblike tvorijo stavčni okvir, ki je temeljna gradbena enota in hkrati tipična značilnost nemških stavkov. Za slovenske stavke takšen okvir ni značilen, glagolske oblike v povedku imajo pretežno osrednji položaj. V prispevku so izbrani, pomensko isti oz. aktualnočlenitveno rahlo spremenjeni stavki v obeh jezikih primerjalno obravnavani s pomočjo kontrastivnega modela, ki ga je razvila A. Wöllstein. Predstavljene so podobnosti in razlike besednega reda prostega stavka v obeh jezikih. Hkrati so navedeni predlogi za prilagoditev modela slovenskemu jeziku.

Ključne besede: skladnja, kontrastivna analiza, slovenščina, nemščina, besedni red

1 Uvod

Analiza besednega reda stavka se začne že pri samem terminu stavek. V nemškem jezikoslovju je okrog 200 definicij, ki različno opredelijo stavek. Avtorji predvsem drugače pojmujejo strukture brez osebne glagolske oblike oz. brez glagola (Wöllstein 2014: 1). Nasprotno slovenščina v okviru tipologije stavkov ločuje enodelne in dvodelne stavke. Prvi so večinoma neglagolski (Smolej 2011: 32). Stavčni tipi v nemščini pa pomenijo vrste stavkov glede na položaj osebne glagolske oblike v stavku, ki se lahko nahaja na prvem, drugem ali zadnjem mestu (Duden: 872). Značilnosti posameznih stavčnih tipov se ujemajo s pravili besednega reda.

Besedni red v slovenščini je prosti in stalni, kar je ugotovil in razmejil že A. Breznik (Vidovič-Muha 2006: 126). Toporišič v SS (2000: 667) podobno kot tudi A. Žele (2016) v članku o besednem redu navaja temeljne dejavnike, ki določajo slovenski besedni red: členitev po aktualnosti pri prostem besednem redu in zakonitosti stalne stave, ki narekujejo točno določeno zaporedje besednih zvez in naslonk ter tudi mesto naslonk v stavku. Osnovni besedni red slovenskega stilno nezaznamovanega stavka je načeloma osebek, povedek (navadno na drugem mestu), predmet. Primik prislovnega določila je možen na več mestih, odvisno tudi od vrste prislovnega določila (Žele 2016).

Helbig in Buscha (2001: 473) zapišeta, da je položaj stavčnih členov odvisen od skladenjskih, morfoloških in komunikativnih pogojev. Glavne zakonitosti besednega reda v nemščini strnjeno prikažejo Bračić idr. (2011: 26):

1. Levi in desni stavčni okvir z osebno glagolsko obliko in možnimi drugimi deli povedka sestavljata stavčni okvir (*Satzklammer* oz. *Satzrahmen*).
2. Zakon o skladenjski bližini in topološki oddaljenosti glagola narekuje, da bolj kot je stavčni člen skladenjsko povezan s povedkom, v katerem je osebna glagolska oblika, tem bolj teži na desno stran stavka (na desni rob osrednjega polja ali pa zapolnjuje zadnje stavčno polje).
3. Zakon naraščajoče sporočilne vrednosti pa pomeni, da so (naj)pomembnejši deli sporočila na desni strani stavka, kar se imenuje tudi komunikacijska dinamika oz. v skladu s praško šolo govorimo o členitvi po aktualnosti.

2 Kontrastivni model

Nemški besedni red enostavnega stavka je mogoče jasno ponazoriti s pomočjo topološkega modela, ki predstavlja linearno razvrščanje posameznih konstituentov stavka. Ponazoriti je mogoče vse tri stavčne tipe. Prvi stavčni tip (*Ist Ben ins Kino gegangen?* oz. *Je šel Ben v kino?*) z osebno glagolsko obliko na prvem mestu oz. v levem stavčnem okvirju, predpolje pa je prazno. Drugi stavčni tip (*Heute bin ich in die Schule gegangen* oz. *Danes sem šel v šolo*) ima osebno glagolsko obliko na drugem mestu, prav tako v levem stavčnem okvirju, predpolje je zasedeno. Pri tretjem stavčnem tipu (... *dass Maria Ben erzählt hat* oz. ... *da je Marija povedala Benu*) je osebna glagolska oblika na zadnjem mestu, torej v desnem stavčnem okvirju. Stavki z osebno glagolsko obliko na zadnjem mestu so običajno odvisniki (Duden 2016: 871–73).¹

¹ K tretjemu stavčnemu tipu uvrščamo tudi odvisnike, ki jih uvaja oziralni zaimek (*Ich brauche das Buch, ...*) [*das*] _ [*Susanne*] *auf den Tisch legt*; (*Das ist das Beste, ...*) [*was*] _ [*ich*] [*über tropische Fische*] [*je*] *gelesen habe* (Duden 2016: 874). V slovenščini bi v teh primerih govorili o oziralnih in tudi prilastkovnih odvisnikih.

predpolje <i>Vorfeld</i> VF	levi stavčni okvir <i>Linke Satzklammer</i> LSK	osrednje stavčno polje <i>Mittelfeld</i> MF	desni stavčni okvir <i>Rechte Satzklammer</i> RSK	zadnje stavčno polje <i>Nachfeld</i> NF
	Ist	Ben ins Kino	gegangen?	
Heute	Bin	ich in die Schule	gegangen.	
	Dass	Maria Ben	erzählt hat.	

Tabela 1: Linearni stavčni model.

Izhodišče za kontrastivno obravnavo nemških in slovenskih stavkov predstavlja generalizirani linearni topološki model, na kratko model Gelisa, ki ga je za potrebe primerjalnega pristopa k stavkom različnih jezikov razvila A. Wöllstein (2014). Generalizirani linearni topološki model ali kontrastivni model je razširjeni uniformni topološki model za nemščino, ki vsebuje osem polj. Tri polja so nova: osebkovo polje (Subjektfeld oz. SF), levi glagolski okvir (linke Verbklammer oz. LVK) in desni stavčni okvir, ki sedaj predstavlja mesto za veznik ali členek, določne in nedoločne oblike pa se tako nahajajo v desnem glagolskem okvirju (rechte Verbklammer oz. RVK). Nova struktura modela omogoča enotno postavitvev predmetov v osrednje stavčno polje (A. Wöllstein 2014). Model tako postane nadjezikovni in omogoča primerjavo stavkov več jezikov (Wöllstein, Zepter, 2015: 245–46).

predpolje	levi stavčni okvir	osebkovo polje	levi glagolski okvir	osrednje stavčno polje	desni glagolski okvir	desni stavčni okvir	zadnje stavčno polje
Vorfeld	linke Satzklammer	Subjekt-feld	linke Verbklammer	Mittelfeld	rechte Verbklammer	rechte Satzklammer	Nachfeld
VF	LSK	SF	LVK	MF	RVK	RSK	NF
stavčni člen	veznik/ določni glagol	osebek	določni in nedoločni glagol	stavčni členi	določni in nedoločni glagol	veznik/členek	zaizpostavljeni st. členi
Satzglied	Konjunktion/ finites Verb	Subjekt	finites und infinites Verb	Satzglieder	finites und infinites Verb	Konjunktion/ Partikel	nachgestellte Satzglieder

Tabela 2: Kontrastivni model.

3 Kontrastivna analiza

Pod drobnogled je bilo vzetih pet stavkov, ki odražajo tipične dvodelne proste stavke iz vsakdanje rabe obeh jezikov. Gre za stavčne strukture z osebkom, zloženim povedkom, predmetom in prislovnim določilom: *Heute bin ich in die Schule gegangen, Ist Ben ins Kino gegangen?, Wem hat Ben das Buch gebracht?, Johann hat heute seiner Mutter das Buch gegeben, Gestern hat Maria Ben erzählt*. Te stavke je v več jezikih primerjala že avtorica modela A. Wöllstein (E – angleščina, F – francoščina, T – turščina, D – nemščina), treba pa jih je bilo prevesti v slovenščino in besednoredno primerjati z nemško iztočnico ter uvrstiti v model.

3.1 Pripovedni stavek

VF	LSK	Subjektfeld	LVK	MF	RVK	RSK	NF
E Today		I	went	to school.			
F Aujourd'hui		je	suis allé	à l'école			
T		Hasan		kitab-	oku du.		
D Heute	bin			ich in die Schule	gegangen.		
S Danes	sem		šel	v šolo.			
Danes	sem	jaz	šel	v šolo.			
Danes	sem		šel	jaz v šolo.			
Danes			sem šel	v šolo.			

Tabela 3: Pripovedni stavek.

Pri prevajanju in vpisovanju prvega stavka v kontrastivni model postane jasno, da je v slovenščini osebek pogosto izražen končniškomorfemsko, zato tudi prvi oz. zadnji stavek deluje nevtralneje in naravneje. Če je osebek izražen še besedno, gre za posebno poudarjanje.

Besedni red nemških in slovenskih stavkov je deloma prekriven: prislovno določilo časa na prvem mestu, osebna glagolska oblika na drugem, v nemščini ji sledi še osebek, v slovenščini pa je le-ta, kot omenjeno, pogostejše končniškomorfemski. V slovenskem stavku je prislovno določilo kraja na koncu, v nemškem kraj sledi osebkju, neosebna glagolska oblika pa s položajem na koncu zaključuje t. i. stavčni okvir.

Vse te slovenske prevode, ki se aktualnočlenitveno sicer rahlo razlikujejo, je mogoče vpisati v model. Pojavi se dilema, kam točno uvrstiti glagolski obliki – je primernejša umestitev glagolskih elementov po analogiji, torej glede na stavek z izrazno izraženim osebkom, ali pa obe glagolski obliki zasedeta levi glagolski okvir. Pri stavkih z izraznim osebkom je umestitev lažja. Opazimo, da je slovenski povedek v pretekliku prav tako lahko razdružen kot je nemški, kar tudi vpliva na položaj osebkja v modelu. Vendar pa slovenski povedek kljub temu ohranja osrednji položaj v stavku. V nemščini je osebek vedno izražen na površini stavka (če ne gre za elipso osebkja), v slovenščini pa ne, kar tudi vpliva na besedni red.

3.2 Odločevalni vprašalni stavek

VF	LSK	Subjektfeld	LVK	MF	RVK	RSK	NF
D	Ist			Ben ins Kino	gegangen?		
E	Did	Ben	go	to the movies?			
F	Est-ce que	Ben	est allé	au cinema?			
T		Ben		simena-ya	git-ti	mi?	
S	Je Je	Ben	šel šel	v kino? Ben v kino?			

Tabela 4: Odločevalni vprašalni stavek.

V zgornji tabeli je odločevalna vprašalna poved, v nemščini stavek tipa 1 brez (zasedenega) predpolja in z osebno glagolsko obliko v levem stavčnem okvirju. Neosebna glagolska oblika je v desnem glagolskem okvirju, osebek in prislovno določilo kraja pa se razvrstita v osrednjem stavčnem polju, in sicer osebek pred krajevnim prislovom. V slovenskem stavku z osebkom na drugem mestu (v osebkovem polju) je jasno razvidno, da *je* zasede levi stavčni okvir, šel pa levi glagolski okvir. V primerjavi z nemščino se slovenski stavek ne zaključi z glagolsko obliko, nasploh pa se besedni red slovenskih stavkov zdi nekoliko prestejši, saj z ozirom na slovnično pravilnost dopušča več možnih položajev konstituentov in posledično več možnih povedi. Seveda pa s tem posežemo na področje členitve po aktualnosti in rahlo spremenimo sporočilno vrednost.

3.3 Dopolnjevalni vprašalni stavek

VF	LSK	Subjektfeld	LVK	MF	RVK	RSK	NF
D	Wem	hat		Ben das Buch	gebracht?		
E	To whom	did	Ben	give	the book?		
F	Á qui	est-ce que	Ben	a donné	le livre?		
T			Ben	kitab-	kim-e	ver-di?	
S	Komu	je	Ben	dal	knjigo?		

Tabela 5: Dopolnjevalni vprašalni stavek.

V dopolnjevalni vprašalni povedi *Komu je Ben dal knjigo?* je razvrstitev členov lažja, saj besedno izraženi osebek določi položaj glagolskih oblik. Vprašalni zaimke *komu* se tako kot nemški *wem* nahaja v predpolju, določna glagolska oblika zasede levi stavčni okvir, osebek *Ben* se v slovenskem stavku razvrsti za določno glagolsko obliko v osebkovem polju, za njim pa v levem glagolskem okvirju deležnik na *-l dal*. Predmet *knjigo* zasede osrednje stavčno polje. S predmetom se stavek tudi konča. V nemščini pa glagolske oblike tvorijo okvir, osebkovo polje in levi glagolski okvir

sta prazna, osebek in predmet pa si v tem zaporedju sledita v osrednjem stavčnem polju. Ta besedni red tako v slovenščini kot v nemščini omogoča slovnično pravilnost in slogovno nezaznamovanost stavka, vsak spremenjen položaj pa bi že prekršil zakonitosti le-teh.

Kontrastivna analiza pripovednega, odločevalnega in dopolnjevalnega vprašalnega stavka je do sedaj pokazala, da je slovenske stavke – na prvi pogled zelo preproste – besednoredno mogoče primerjati z nemškimi. Besedni red se deloma razlikuje, deloma prekriva, umestitev slovenskih stavkov v model pa občasno zahteva manjši premislek oz. dopušča več možnosti.

3.4 Pripovedni stavek in njegove različice

Na še večje število možnih slovenskih prevodov naletimo ob izhodiščnem nemškem stavku *Johann hat heute seiner Mutter das Buch gegeben*. Besedni red tega stavka povsem ustreza nemškemu osnovnemu besednemu redu: osebek, določna glagolska oblika, neobvezno prislovno določilo, predmet v dajalniku, predmet v tožilniku, nedoločna glagolska oblika.

Takoj se pojavi vprašanje, kako slovenski prevod *Jan je danes dal svoji mami knjigo*, ki aktualnočlenitveno najmanj odstopa od izvornika in je še vedno nezanamovan, umestiti v model. Model namreč ne predvideva položaja za stavčne člene v različnih skladijskih vlogah, ki se nahajajo med deli povedka. V primerih *Jan/On je dal danes svoji mami/njej knjigo*, *Njej je dal danes knjigo* povedek ni razdružen, kar omogoča enostavno vključitev v model. Odstopanja od modela se pojavijo pri sledečih različicah stavka: *Jan je danes svoji mami dal knjigo*, *Jan je danes dal svoji mami knjigo*, *Jan je svoji mami danes dal knjigo*, *Jan ji je danes dal knjigo*, *Svoji mami je danes dal knjigo*, *Danes ji je dal knjigo*, *Danes ji jo je dal*, *Dal ji jo je (danes)*, *Dal ji je knjigo*.

V modelu le osrednje stavčno polje sprejme več različnih konstituentov, kar pomeni, da se predmeti (in tudi drugi stavčni členi) nahajajo pred obema glagolskima oblikama ali pa vmes med obema oblikama, vendar se stavek z neosebno glagolsko obliko tudi zaključi, kar pa za slovenščino ne velja. Umanjka torej polje za stavčne člene, ki razdružujejo povedek in ne opravljajo vloge osebkca. Problematična je tudi uvrstitev stavka *Jan ji je danes dal knjigo*, kjer je osebna glagolska oblika šele na tretjem mestu. V stavku *Dal ji je knjigo* pa sta glagolski obliki v obratnem vrstnem redu kot običajno, saj se stavek namreč začne z deležnikom na *-l*, sledita pa mu naslonki *ji* in *je*. Model ne predvidi takšnega besednega reda. Levi stavčni okvir načeloma sprejme le osebne glagolske oblike, levi glagolski okvir pa obe. Za potrebe slovenščine bi moral levi stavčni okvir vsebovati tudi neosebne glagolske oblike in hkrati skupaj z naslonsko obliko določnega glagola sprejeti celoten naslonski niz.

VF	LSK	Subjektfeld	LVK	MF	RVK	RSK	NF
Johann/Er	hat			heute seiner Mutter das Buch	gegeben.		
Jan/(On)	je		dal	danes svoji mami knjigo.			
Er	hat			seiner Mutter heute das Buch	gegeben.		
Er	hat			ihr heute das Buch	gegeben.		
Ihr	hat			er heute das Buch	gegeben		
Njej	je		dal	danes knjigo.			

Tabela 6: Pripovedni stavek.

Zgornje stavke je bilo mogoče vključiti v model, pri stavkih v spodnji tabeli pa je opazno odstopanje od zasnove modela.

VF	LSK	Subjektfeld/Objektfeld/ Satzglied à Zwischenfeld (vmesno polje)	LVK	MF	RVK	RSK	NF
Jan	je	danés svoji mami	dal	knjigo.			
Jan	je	danés	dal	svoji mami knjigo.			
Jan	je	svoji mami danés	dal	knjigo.			
Jan	*ji je	danés	dal	knjigo.			
Svoji mami	je	danés	dal	knjigo.			
Danés	ji		je dal	knjigo.			
Danés	ji jo		je dal.				
	Dal	ji jo	je	danés.			
	Dal	ji	je	knjigo.			
	Dal	ji jo	je.				

Tabela 7: Odstopanja v slovenščini.

S prilagoditvami modela je mogoče v tabelo umestiti več različic slovenskih stavkov, tudi z naslonskimi nizi.

VF	LSK	Zwischenfeld (ZF)	LVK	MF	RVK	RSK	NF
Jan	je	danes	dal	svoji mami knjigo.			
Jan	je	svoji mami danes	dal	knjigo.			
Jan	je	danes	dal	svoji mami knjigo.			
On	je		dal	njej knjigo.			
On	je	njej	dal	knjigo.			
Svoji mami	je	danes	dal	knjigo.			
Njej	je		dal	danes knjigo.			
Njej	je	danes	dal	knjigo.			
Jan	ji je	danes	dal	knjigo.			
Jan	ji jo je	danes	dal.				
Danes	je	(on)	dal	mami/njej knjigo.			
Danes		ji	je dal	knjigo.			
Danes		ji jo	je dal				
	Dal	ji	je	knjigo.			
	Dal	ji jo	je	(danes).			
	Dal		je	knjigo.			
			Dal je	knjigo.			

Tabela 8: Prilagojeni stavčni model s slovenskimi stavki (in naslonskimi nizi).

Če tretje mesto v stavku, izvorno osebko polje, predstavlja tudi možen položaj za predmete oz. na splošno vse stavčne člene, ki se razvrstijo pred deležnikom na *-l*, levi stavčni okvir pa lahko sprejme tudi nedoločni glagol ali prosti naslonski niz, model zadošča slovenskim pripovednim trdilnim stavkom. Smiselno rešitev tako predstavlja prilagoditev levega stavčnega okvirja in osebkevega polja – temu recimo *vmesno polje* ali »Zwischenfeld«. Poleg tega tabela jasno ponazarja razlike v besednem redu slovenskih stavkov.

VF	LSK	ZF	LVK	MF	RVK	RSK	NF
	dass	Johann		ein Buch	gekauft	hat	
Jeden Morgen	hat	Johann		ein Buch	gekauft.		
Johan	hat			ein Buch	gekauft.		
Johan	hat			es	gekauft.		
	da je	Jan	kupil	knjigo			
Vsako jutro	je	Jan	kupil	knjigo			
Jan	je		kupil	knjigo.			
		Jan	je kupil	knjigo			
Jan		jo	je kupil				

Tabela 9: Pregled nad besednim redom.

Zgornja tabela prikazuje primerjavo besednega reda v nemškem in slovenskem stavku.

3.5 Kontrastivni model ter nemški in slovenski odvisni stavek

VF	LSK	SF	LVK	MF	RVK	RSK	NF
(Yesterday)	(that)	Mary	has told	John			
(Ayer)	(que)	Maria	ha dicho	(a Juan)			
Gestern	hat	Maria		ihm	erzählt		
	dass	Maria		ihm	erzählt hat		
Včeraj	je	Marija	povedala	Janu			
	da je	Marija	povedala	Janu			

Tabela 10: Glavni in odvisni stavek.

Španski in angleški osnovni oz. normalni besedni red deklarativnega glavnega stavka in odvisnika sta strukturno paralelna. Glagolske oblike zasedejo izključno levi glagolski okvir (LVK) (Wöllstein 2016: 227). V nemščini in slovenščini pa se besedni red spremeni. Normalni besedni red odvisnega stavka v slovenščini se od zaporedja besed v deklarativni enostavčni povedi razlikuje v položaju določne glagolske oblike, ki se nahaja tik za veznikom. Problematična je uvrstitev te osebne glagolske oblike v stavčni model, saj ne predvidi položaja za glagolsko obliko takoj za veznikom, levi stavčni okvir pa je načeloma položaj za določni glagol ali veznik, ne pa za oba hkrati. Rešitev bi pomenila prilagoditev levega stavčnega okvirja. Ker se je izkazalo, da ima prosti naslonski niz v slovenščini tako kot določni glagol v nemščini točno določeno mesto v stavku in se njun besedni red praktično prekriva, se zdi bolj smiselno, da celoten prosti naslonski niz uvrstimo v levi stavčni okvir.

4 Ugotovitve

1. Besedni red je podvržen skladenjskim in komunikativnim zakonitostim, ki se prepletajo. Težko je posplošiti, katera zakonitost kdaj prevlada. Da je členitev po aktualnosti nadrejena besednemu redu, drži za slovenščino v večji meri kot pa za nemščino.
2. Besedni red v slovenščini je prostejši od besednega reda v nemščini, kljub temu je stalna stava trdno zakoreninjena, ne dopušča premikov in posredno vpliva na vrstni red drugih členov stavka. Ista jezikovna resničnost je v slovenščini lahko izražena z morfemskim ali izraznim osebkom, z naglasno ali nenaglasno obliko zaimka, posledica česar so stavki z različnim besednim redom. Torej lahko v slovenščini isto ali pa vsaj podobno povemo na več načinov kot pa v nemščini.
3. Aktualnočlenitveni in stavčnočlenski red sta prekrivna in povezana.

4. Največ prožnosti oz. premikov v nemščini dopušča osrednje stavčno polje, možni so tudi premiki elementov iz osrednjega polja v predpolje. V slovenščini pa premike dopušča več elementov v stavku.
5. Besedni red prototipnega stavka z zaporedjem osebke, povedek (z določno glagolsko obliko), predmet, prislovno določilo (oz. prislovno določilo, predmet) je v slovenščini in nemščini v precejšnji meri (lahko) prekriven. Lahko se ujemajo tudi težnje dajalniški predmet pred tožilniškim, tema pred remo, primik prislovnega določila je možen na več mestih.
6. Vse prevode, ki ne odstopajo od izvirnika oz. je to odstopanje minimalno, je mogoče brez težav umestiti v kontrastivni model.
7. Nekatere različice prevodov pa terjajo prilagoditev kontrastivnega modela. Z novo razširitvijo osebkevega polja (Subjektfeld) model sprejme tudi stavke z razdruženim povedkom, med katerim se nahajajo stavčni členi v različnih skladenjskih vlogah. Osebkovo polje sem poimenovala vmesno polje (Zwischenfeld). Do sprememb mora priti tudi v levem stavčnem okvirju (LSK), ki mora za potrebe slovenščine sprejeti celoten naslonski niz oz. neosebno glagolsko obliko v stavkih, ki se začnejo z deležnikom na *-l*.
8. Stavčni členi, ki v nemščini zasedejo osrednje stavčno polje, se v slovenščini razvrstijo v novo vmesno in v osrednje stavčno polje. Osrednji del slovenskega stavka je tako v modelu nekako delno prenešen na levo.
9. Položaj določnega glagola v nemških pripovednih stavkih in slovenski prosti naslonski niz, kamor spadajo tudi osebne oblike pomožnih glagolov, izkazujeta paralelni besedni red: drugo mesto v stavku. Hkrati vplivata na položaj ostalih elementov v stavku.
10. Povedek je lahko razdružen v obeh jezikih, kljub temu pa se v slovenščini deležnik na *-l* ne nahaja nujno na zadnjem mestu v stavku, navadno so za njim predmeti ali prislovna določila.
11. Kontrastivni model je mogoče uporabiti za izobraževalne namene: pri pouku nemščine in slovenščine kot tujega jezika, pri medpredmetnem povezovanju, za potrebe študija germanistike ter v kontrastivnem jezikoslovju.
12. Model je uporaben za ponazoritev besednega reda slovenskih stavkov, saj sistematično prikaže položaje besed v različnih tipih stavkov. Nudi hiter vpogled v zakonitosti in hkrati možnosti besednega reda slovenščine in predvsem opozori na stalni besedni red prostega naslonskega niza.

Literatura

Bračič, Stojan idr., 2011: *Textgrammatik – Textsemantik – Textstilistik. Ein Textlinguistisches Repetitorium*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanistiko z nederlanistiko in skandinavistiko.

Crnkovič, Jana, 2017: *Kontrastivna analiza stavčnega modela slovenskega in nemškega jezika s poudarkom na besednem redu*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Duden, 2016: *Die Grammatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch*. Wöllstein, Angelika (ur.). Berlin: Dudenverlag.

Helbig, Gerhard, in Buscha, Joachim, 2001: *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Berlin (etc.): Langenscheidt.

Smolej, Mojca, 2011: *Skladnja slovenskega knjižnega jezika. Izbrana poglavja z vajami*. Ljubljana: Študentska založba.

Tavčar-Pirkovič, Ana, 2017: *Komunikativne in slogovne funkcije desne periferije v nemški povedi. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Toporišič, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

Vidovič-Muha, Ada (2006): Breznikova napoved jezikoslovne teme 20. stoletja – praška teorija členitve po aktualnosti: (ob Škrabčevi oceni Besednega reda v govoru). Škrabčeva misel, 5. 127–135.

Wöllstein, Angelika, 2014: *Topolgisches Satzmodell*. Heidelberg: Winter

Wöllstein, Angelika, 2016: Was ein Strukturmodell für die (kontrastive) Sprachbetrachtung im DaF-Bereich leisten kann. Cuartero Opal, Juan idr. (ur.): *Querschnitt durch die deutsche Sprache aus spanischer Sicht. Perspektiven der Kontrastiven Linguistik*. Berlin: Frank & Timme. 211–231.

Wöllstein, Angelika, in Zepter, Alexandra, 2015: Wie und warum unterscheiden sich die Wortabfolgen in Sätzen? Wöllstein, Angelika (ur.): *Das topolgische Modell für die Schule*. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren. 239–266.

Žele, Andreja, 2016: *Besedni red v sloveščini – kaj ga določa?* Povzetek predavanja v okviru Lektorskega društva Slovenije. <<http://www.lektorsko-drustvo.si/vsebina/Besedni%20red%20v%20SLO-lektorji-2016,%20prava,%20pdf.pdf>>. (Dostop 10. 3. 2017.)